

„DE KUNST VAN HET SCHRIJVEN” *)

ONLANGS LAS IK EEN OPSTEL VAN EEN vijftien-jarigen scholier. Ik weet niet meer, wat er boven stond. Maar ik weet wel heel goed, wat er in stond. 't Was een vrij opstel; wat hier beteekent, dat de leerling zelf zijn onderwerp mocht kiezen. Dit is trouwens de eenig goede manier om opstellen te leeren maken. Een onderwijzer kan natuurlijk op een goeien morgen tegen z'n klas zeggen: Maken jullie eens een opstel over: *De oogst* of *De straatjongen* of *Een zomeravond*. Mogelijk, dat er dan bij dezen of dien wat er van terecht komt. Ondanks de opgave of deze manier van stelonderwijs geven. Als taak kan ook opgegeven worden: het schrijven van een brief aan een oom of grootmoeder of vriend(in). Dat wordt een oefening van meer algemeenen aard. Maar als een jongen of meisje dan zegt: Ik weet niet, wat ik schrijven moet! hoeft dit volstrekt niet te beteekenen, dat hij of zij geen brief kan stellen.

Dr Schrijnen schreef eens: *Wie taal zegt, zegt mededeeling*. Het is de taak der school, om de kinderen te leeren, de gedachten op eenvoudige en doelmatige wijze uit te drukken. Maar dan is eerste vereischte, dat die kinderen gedachten hebben. Als ze schrijven moeten over dingen, „die niet in ze zijn”, komt er niet veel van terecht.

Dr Ritter vergeve mij deze didactische uitweiding, die den logischen gang breekt.

In het vrije opstel van dien scholier, waarover ik bij het begin schreef, las ik van een regendag, een zelf-beleefden regenachtigen middag. De jongen had er al de triestigheid van doorvoeld, toen hij op een verlaten gracht liep. Daar had hij een man uit een steeg zien komen. Sjofel gekleed. Die man stond stil op een steenen brug, schokschouderde even vanwege de kilheid, haalde toen onder z'n jas vandaan een oude trompet en blies een wijsje. Toen 't uit was, bergde hij zorgvuldig z'n koperen instrument onder z'n jas weer. Ging centen ophalen.

Een eenvoudig gegeven. Maar dat dien knaap had ontroerd. Dat tooneeltje bleef bewaard in z'n ziel. En op school beeldde hij het uit in z'n opstel. Er was wat in hem en dit schreef hij er uit. Er kwam een hoog cijfer onder en het werk was dit waard. Acket had gelijk, toen hij beweerde, dat het schrijven van groote mannen en van schooljongens in wezen hetzelfde is. Nu ben ik bij het boek van Dr Ritter. Het mooie, heldere boek, dat ons den auteur doet kennen als iemand, die z'n taal door en door kent; die haar weet te gebruiken; die ordenen kan en bouwen tot een evenwichtig geheel; die les geven kan in het stellen.

De kunst van het schrijven.

Kan iemand leeren „schrijven”?

Nee, als met schrijven bedoeld wordt kunstarbeid.

Ja, als het beteekent: z'n gedachten in logische orde zuiver uiten.

Ieder kan een brief leeren schrijven, een verslag van een of ander gebeuren leeren maken.

Leden van jeugdverenigingen kunnen een opstel, waaraan eenige studie is voorafgegaan, leeren schrijven, zooals een kind op school z'n gedachten ook kan leeren uitdrukken, wanneer het ordenen heeft geleerd, van wat in z'n ziel is.

Wat daarvoor noodig is? Allereerst belangstelling. 't Doet er niet toe, of men schrijven moet over een Bijbelsch onderwerp, of over een stuk vaderlandsche geschiedenis of over een sociaal onderwerp of over wat anders.

Daarom doen jeugdverenigingen verstandig, als ze het werk, dat er te doen is, met zorg verdeelen, naar aanleg en interesse.

Dan bestaat de kans, dat de „inleider” zijn gehoor boeit, omdat hij het naar een terrein brengt, waarop hij thuis is, waarop hij zelf graag vertoeft.

Dit is ook „aandachtverzorging.”

Wie het rijke boek van Dr Ritter leest, waaruit we hier maar enkele gedachten kunnen bespreken, zal er spoedig achter komen, dat er aan de kunst van het schrijven nogal wat vast zit. Maar zal, wanneer hij zijn voordeel weet te doen met de verschillende wenken, zijn schrijfvermogen ontwikkelen.

Een opstel is vaak veel te vol. De ontwikkeling der natuurlijke aandacht van den schrijver zelf kenmerkt zich inderdaad door „concentratie en belemmering.” Dit wil zeggen, dat helder voor z'n geest moet wezen waarover hij schrijven wil en wat hij er van zeggen wil en moet en mag. Hij moet, wat Jan de Witt van zijn arbeid zei, doen datgene, waarmee hij bezig is, en hij moet uit zijn schema schrappen, wat met zijn onderwerp niet rechtstreeks te maken heeft.

Hij moet zich belemmeren. Ophouden en wat anders gaan doen (een boek lezen, diep ademen, slapen) om daardoor straks zijn aandacht beter te kunnen richten op z'n onderwerp. Maar ook de kunst leeren: weg te laten uit zijn betoog, wat anderer aandacht verwart, afleidt, vermoeit. Duidelijkheid is 't een en 't al.

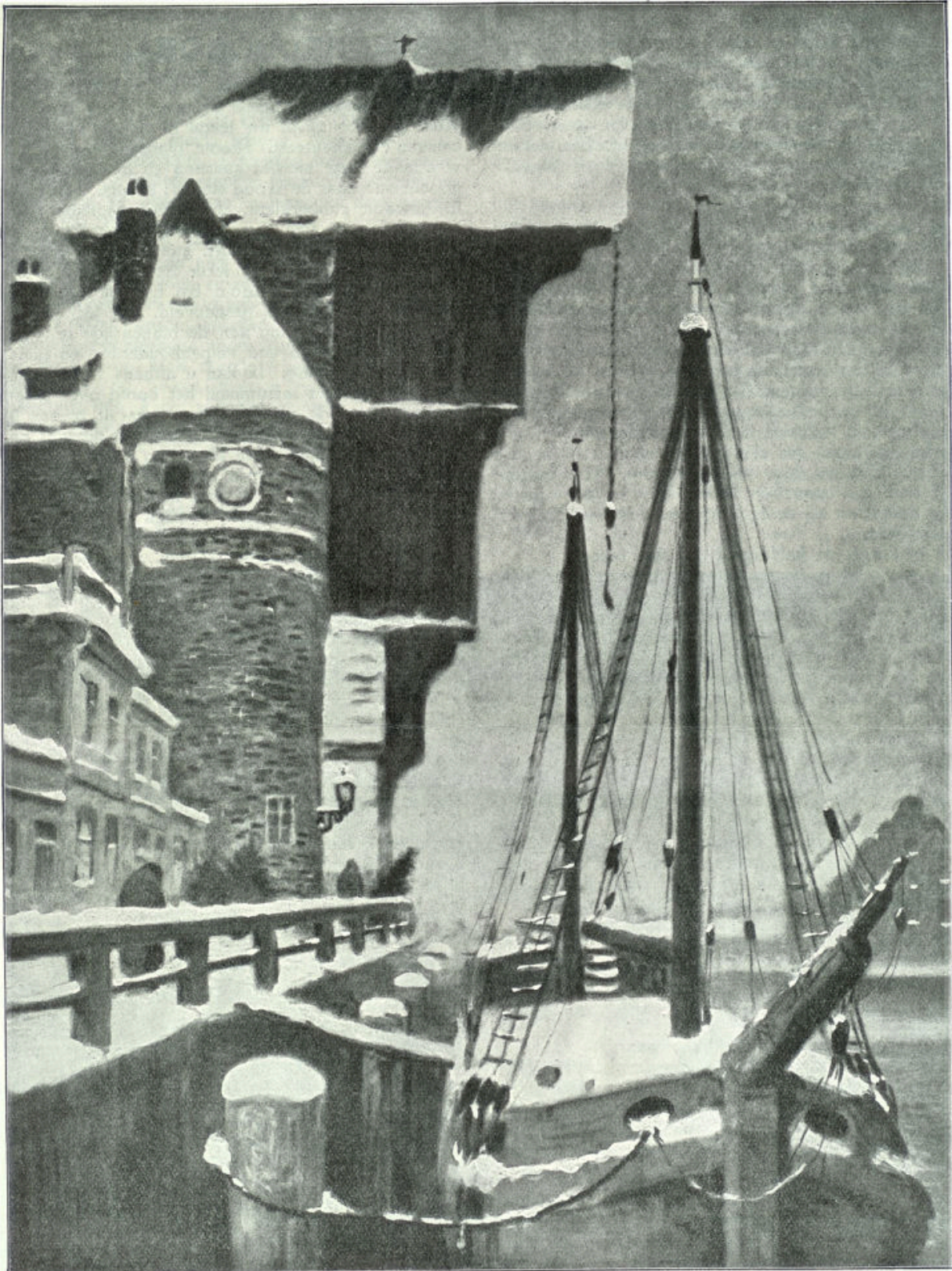
Dr Ritter wijst ook op het verband tusschen lezen en schrijven. Zelfstandig lezen met het potlood in de hand, „persoonlijke kanteekeningen” maken bij wat men leest, leert stellen. Men leert uit de gedachten van anderen eigen gedachten ontwikkelen. Men vindt stof in het werk, dat men leest. Maar dan moet men ook lezen kunnen. En laat iemand niet te gauw zeggen, dat hij dit kan. Lezen kan men ook leeren, dit is zoo. Over de kunst van het lezen kan ook een boek geschreven worden. En ik geloof, dat het meer dan tijd is, dat dit gebeurt. Om verschillende redenen, die ik hier nu niet noemen kan.

Excerpten-maken hoort ook tot de schrijfkunst. Dr Ritter noemt ons de verkeerde en de goede manier van excerpteren. Verkeerd is het, in verkorten vorm hetzelfde weergeven wat men in een boek las. En goed alleen is een excerpt, als het de hoofdzaken, waarom het gaat, in logische orde geeft, en deze orde wordt ook bepaald door verschil van lettergrootte, kleur en plaats der onderdeelen.

Ik ben nu al bij hoofdstuk drie. Daarin verzekert de auteur zijn lezers nog eens, dat allen de vaardigheid van het schrijven kunnen leeren, omdat zij een door ieder te beoefenen kunst is. Zeer juist is ook de opmerking, dat men zich de personen, voor wie men schrijft, bewust voor den geest stelle. Zooveel boeken, voor de jeugd geschreven, zoowel voor kinderen als voor de rijpere jeugd, zijn mislukt, omdat dit niet gebeurd is. Vooral hier past de vermaning, het kort te maken. Dat wil zeggen, zoo duidelijk mogelijk de gedachten te zeggen, zonder meer. Alle breedspakigheid en langdradigheid straft zichzelf. Aandachtverlies is er het gevolg van. En dit geldt wel allereerst het kinderboek.

Men moet altijd ophouden als men klaar is. Dit is

*) Door Dr P. H. Ritter Jr. — Uitgave: Handelswetenschappelijke Bibliotheek, Leiden.

Naar een schilderij van Bruno Bielefeld

vanzelfsprekend, maar er zijn hiertegen heel wat zonden bedreven.

Alle begin is moeilijk. „Ik weet niet, hoe ik beginnen moet” is een dikwijls herhaalde klacht. Dr Ritter kent deze klacht van schrijvers en geeft den goeden raad, z'n begin sober te houden. Een eerste zin met allerlei versiering doet het nooit en is dikwijls oorzaak, dat de lezer wordt afgestooten.

Ook het persoonlijk karakter heeft invloed op de manier van schrijven. Het beroep, de mentaliteit. Een journalist schrijft uiteraard vlotter dan een geleerde. Hij schrijft op een doel af en moet zijn werk op een bepaalden tijd klaar hebben. Het mooi willen maken van zijn stijl, het opdirken van zijn zinnen met beeldspraak, het zoeken van „termen”, geeft alleen maar teleurstelling. Dit schaadt de duidelijkheid, waarop het vooral bij het schrijven aankomt.

Wie wat aan grammatika gedaan heeft, zal in dit boek veel juiste opmerkingen vinden betreffende het woordgebruik in verband met de woordkracht.

Verder geeft het ons een zuivere beschouwing omtrent het ritme, en deze is wel noodig. Het onderscheid heel fijn ritme en maat, wijst op de waarde van het accent en op de figuurlijke taal, die een schrijver gebruiken kan.

Ook hier treft de helderheid van het betoog.

Er is een tijd geweest, dat men op een bepaalden leeftijd in een bepaalde schoolklasse (meestal als men voortgezet onderwijs ontving) beeldspraak ging leeren.

Tal van oefeningen moesten hiervoor dienen. Men had er geen notie van, dat beeldspraak tot het wezen der taal behoort en dat reeds een kind ze gebruikt. Nog al natuurlijk; het spel geeft aanleiding genoeg tot en stof voor het gebruik van beelden.

Deze korte beschouwing over enkele gedachten uit het hier besproken boek, moge een idee geven van den belangrijken inhoud. Onderwijzers moeten dit boek lezen. Dit verrijkt hun kennis van en vooral verdiept hun inzicht in taalverschijnselen.

Maar ieder ontwikkeld lid eener jeugdvereniging zal uit dit werk veel kunnen leeren, ook voor zijn eigen schrijfkunst. — Het is om het belangrijke van dit boek, dat ik er hier speciaal de aandacht op vestig.

Onze taal moet beter worden gekend en verzorgd.

„Wie geen taal heeft,
Is geen naam weerd;
Waar geen taal leeft,
Is geen volk.”

Taalstudie is van cultuur-historische waarde.

Liefde tot onze taal sterkt het nationaal besef. Die liefde moet gekweekt. Iemand schreef eens: „Een volk, dat aan zijn taal vasthoudt, gaat nooit verloren.”

Goed spreken, goed lezen, goed schrijven — dat hoort op elk schoolprogram, ja maar ook op elk levensprogram.

A. L. v. H.

GEDACHTEN

Weinigen weten, hoeveel men weten moet om te weten, hoe weinig men weet.

Het is beter kleine gedachten te kunnen uitvoeren dan groote gedachten slechts te kunnen uitspreken.

DE SPEELGOEDBAL

IN ALLEN VORM EN KLEUR KAN MEN ZE in de speelgoedwinkels krijgen. En ik weet stellig, dat gij allen ze in uw jeugd in velerlei varieteit hebt bezeten en gehanteerd. Mooie, glanzend verlake ballen, waarmede onze meisjes kaatsen en in vaardigheid een goochelaar naar de kroon staken; stevige, harde ballen, in gewoon rubberkleur, door jong Holland gebruikt als voorlooper van den voetbal, en waarbij de ruiten van de bureu het meermalen moesten ontgelden....

Ongetwijfeld heeft de lezer zich, als kind, wel eens afgevraagd, wanneer zoo'n bal na vele avonturen op het veld van eer was gesneuveld, wat toch die cilindervormige verdikking aan de binnenzijde te beduiden had, ter dikte van een vulpenhouderdop en ongeveer een centimeter lang. Ik kan u althans verzekeren, dat ik me er vroeger menigmaal het hoofd over gebroken heb. Ziehier de verklaring — waaruit tevens blijkt, hoe bij eenvoudige dingen het vernuft dikwijls op bewonderenswaardige wijze tot uiting komt.

Zoo'n rubberbal wordt, zooals vaak ook aan de oppervlakte te zien is, in twee helften gegoten, waarna de beide deelen aan elkaar worden bevestigd.

Om echter een goed stuitenden bal te krijgen, moet er spanning in gebracht worden, want de veerkracht komt niet voort, zooals bij een ivoren biljartbal, uit het materiaal zelf, doch door het samenpersen en weer uitzetten van de lucht in het lichaam. Een kaatsbal, waar kleine broer een gaatje in geprikt heeft, is niets meer waard, want bij een schok perst de lucht naar buiten en de bal zakt als een leege zak in elkaar.

Welnu, voor inbrengen van de lucht dient dat rubberlichaampje aan de binnenzijde. Dit is samengesteld uit zeer week en elastisch rubber. Wanneer het hulsel van den bal gereed is, wordt een fijne injectienaald, verbonden aan een luchtpomp, juist ter plaatse van de verdikking, in den bal gestoken en dan wordt hij op spanning gebracht. Zoodra de naald verwijderd wordt, sluit zich, door de elasticiteit van het rubber en den luchtdruk op de wanden van het lichaam uitgeoefend, het kanaal onmiddellijk, en de bal is gereed.

J. CL.

RAADGEVINGEN VAN

DE VRIEND DER GEZONDHEID

Maagzuur. — Een veel verbreid euvel. Het bestaat in het oprispen van een zure vloeistof, gepaard met een brandend gevoel in de maag en pijn onder het borstbeen. Het is een verschijnsel van nerveuse dyspepsie (zwakke maag) of van een chronische maagcatarrh. Het komt echter ook voor bij gezonde personen na overlading van de maag of na gebruik van te veel meelspijzen. In zulke gevallen is een halven dag vasten de beste kuur.

Wie een zwakke maag heeft en aan maagzuur lijdt, moet zich niet gewennen aan het innemen van dubbel-koolzure soda of magnesium-sulfaat, dat wel eens tijdelijk helpt, maar op den duur de kwaal verergert. Beter is het, zich van versch brood, koek en taart, vetgebakken spijzen, harde eieren en kaas te onthouden en na elken maaltijd eenige slokken heet water te drinken. Daardoor kan reeds veel verbeterd worden. Verdere hulpmiddelen zijn: een natte omslag om de maag, met flanel omwikkeld, gedurende den nacht, dagelijksche lichaamsbeweging, zorg voor geregelde ontlasting, en gymnastiek-oefeningen, vooral diepe kniebuigingen. — Homoeopathische middelen tegen maagzuur zijn o.a. Nux vomica D⁴, Ignatia D⁴ en Natrium phosphoricum D⁵.

Dr J. V.